

Obehagligt nonchalant och förlegat

DEBATT Karl Grunewald: Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade har en starkare skrivning kring den enskildas inflytande över sin situation än Socialtjänstlagen. Det har inte ens Högsta förvaltningsdomstolen begripit, påpekar Karl Grunewald.

Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS, är relativt sällan föremål för Högsta förvaltningsdomstolens, HFD, bedömning i jämförelse med Socialtjänstlagen. De utpräglade rättigheterna omgärdas av en rad ej så lättvärderade kriterier. Det kan vara orsak till en ofullständig dom från HFD i september 2012.

Domen avser en 28 årig kvinna med en medelsvår utvecklingsstörning och epilepsi. Ljusnarsbergs kommun beviljade henne bostad med särskild service enligt LSS år 2003. Beslutet verkställdes på Sanna gård i Lekebergs kommun. Det är ett socialpedagogiskt institut där de boende lever tillsammans med personal och deras familjer.

Sju år senare beslöt Ljusnarsbergs kommun att placeringen ska sägas upp och att kvinnan ska erhålla ett gruppboende i kommunen då man nu har en ledig plats där.

Både Förvaltningsrätten och Kammarrätten ansåg att det inte har framkommit annat än att hon för närvarande inte kan tillförsäkras goda levnadsvillkor på annat sätt än genom fortsatt boende på Sanna gård. Beslutet överklagades av kommunen.

Socialstyrelsen yttrade sig på HFD:s begäran. Den refererar ett samfällt intyg från två läkare att en flyttning från det nuvarande boendet med stor sannolikhet skulle försvåra en fortsatt gynnsam utveckling och även innebära en allvarlig

risk för försämring psykiskt och av epilepsin. Med hänsyn till att den enskilde i största möjliga utsträckning ska ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges, och att dessa ska vara varaktiga och anpassade till den enskildes behov, är Socialstyrelsens slutsats att kommunen inte har haft rätt att ändra beslutet om insats i form av bostad med särskild service på så sätt att kvinnan tvingas att flytta till ett gruppboende i hemkommunen.

HFD konstaterar att vid tiden för kommunens nu överklagade beslut hade kvinnan bott på Sanna gård i sex och ett halvt år (nu i nio år). Hon hade under denna tid fått starka band till såväl personalen som till övriga boende. Att tvingas flytta innebär alltid en påfrestning och denna påfrestning kommer att vara påtaglig i hennes fall. Det är dock möjligt att minska de negativa konsekvenserna av en flyttning genom god framförhållning och planering, anger man.

HFD anför vidare att den har begränsat prövningen till om den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor genom en ändring av genomförande av den tidigare beviljade insatsen. De anförda olägenheterna hindrar enligt domstolens mening inte att hon kan anses tillförsäkras goda levnadsvillkor genom kommunens beslut att ändra genomförandet av den beviljade insatsen. Mot denna bakgrund anser HFD att det överklagade beslutet inte stått i strid med LSS.

Min bedömning är att kravet enligt LSS på goda levnadsvillkor i verksamheterna innebar en betydelsefull skärpning av Socialtjänstlagens skäliga levnadsvillkor. Levnadsvillkor är ett övergripande begrepp som endast kan bedömas av kvaliteten i och tillämpningen av ett flertal kriterier. Som ett sådant nämns i LSS särskilt respekten för den enskildes självbestämmande och integritet – den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

För dem med intellektuella funktionshinder, för den som har

svårt att förstå och göra sig förstådd, är detta själva kärnan i LSS. Självbestämmandet är avgörande för den enskildes trivsel och utveckling och det är respekten för denna som styrt omvälvningen i synen på dem med utvecklingsstörning från subhumana varelser för ett halvt sekel sedan, till medborgare med rätt att få leva som andra. De med omfattande funktionshinder är företrädna av en god man.

Betydelsen av självbestämmandet förstod politikerna som antog LSS, men HFD lever kvar i uppfattningen att det är den materiella utformningen som avgör levnadsvillkoren och att en flyttning till hemkommun är berättigad av att den kan bereda en plats.

Ett andra kriterium som inte heller HFD tar upp är LSS stadgande att insatserna ska vara varaktiga. Den enskilde ska kunna lita på att insatsen ges så länge behov föreligger och de ska anpassas till mottagarens individuella behov, vilket bevisligen görs på Sanna gård.

Att av någon annan tvingas att bo på en plats som man inte själv fått välja och att man därmed också förlorar betydelsefulla vänner upphäver rimligen det som i LSS avses med goda levnadsvillkor.

Livsvillkoren ska inordnas i en helhetssyn på den enskildes situation. Ett boende enligt LSS är alltid förenat med en daglig verksamhet skild från bostaden. På Sanna gård är denna diversifierad i en rad för den aktuella kvinnan personligt anpassade kulturella och fysiska aktiviteter som ligger utanför ramen för en traditionell daglig verksamhet.

Domen är ofullständig då den inte innefattar gällande kriterier. Den andas en obehaglig nonchalans och ett förlegat synsätt på den som har det som svårast att göra sig gällande i vårt samhälle.

karl.grunewald at swipnet.se

Karl Grunewald är barnpsykiater, professor, verksam vid

Socialstyrelsen 1961–86 som överinspektör, medicinalråd och chef för byrån för handikappfrågor.

[Mål 5994-11 i Högsta förvaltningsdomstolen 2012-09-28.](#)